

EEN VUURSPIN OP ZOLDER

Hans Nieuwenhuijsen

hnieuwenhuijsen@zonnet.nl

FOTO HANS NIEUWENHUIJSEN

Toen ik in augustus 2004 op mijn zolderkamer een stuk spaanplaat tevoorschijn haalde, trof ik op één van de hoeken een vrij grote, zwarte spin aan (fig. 1). Hij zat onder een dun laagje zeer kleverig spinsel. Het dier bewoog zich niet. De spaanplaat liet ik liggen: ik wilde weten welke spin dit was.

Eerst dacht ik aan een huisspin *Tegenaria*, maar die zou bij onraad snel wegschieten. Ik stopte het dier voorzichtig in een glazen buis en bekeek het onder de stereomicroscoop. De stand van de ogen was typisch voor de lentevuurspin *Eresus sandaliatus* en de donkere kleur van het beestje paste bij het vrouwtje daarvan (fig. 2). Spinnenkenner Aart Noordam bevestigde dit vermoeden.

Figuur 1. De zolder waar de lentevuurspin werd gevonden. De zwarte pijl geeft de plek aan waar de spin gevonden werd.

DE LENTEVUURSPIN

In haar natuurlijke omgeving graaft het vrouwtje van de lentevuurspin een korte gang die ze bekleedt met spinsel, meestal op zuidhellingen begroeid met heide. Boven het hol spint ze een vlakke overkapping. Zij wacht onder haar baldakijn op passerende prooien. Wil je haar zien, dan moet je op zoek naar haar overkapping op de goede plekken op de Veluwe, zoals de Hoge Veluwe en Planken Wambuis. Het spectaculair rood-zwart gekleurde mannetje (fig. 3) komt je vaker tegen. Hij is veel mobieler dan het vrouwtje, want hij moet op zoek naar een partner.

SPINNEN- EN SPINNENDODERS

Net als veel andere spinnen heeft de lentevuurspin een vijand: een spinnendoder. Spinnendoders (Pompilidae, een wespenfamilie) kun je vooral op zandgrond zenuwachtig zien rondlopen, op zoek naar een prooi. Als ze een spin hebben gevonden, verlammen ze haar met een gerichte steek. Ze slepen de spin vervolgens naar een zelf gegraven gang en leggen er een ei op.

FOTO RENÉ KREKELS

Figuur 2. Lentevuurspin ♂.

FOTO RENÉ KREKELS

Figuur 3. Lentevuurspin ♀.

De larve van de spinnendoder voedt zich met de spin, waarbij hij eerst de niet-vitale delen aanvreet. Zo blijft de spin nog een tijd leven en lekker vers.

HERKOMST

Hoe kon een lentevuurspinvrouwtje van de heide terecht komen op mijn zolder in Alkmaar?

In augustus 1998 werd er langs de N310 bij Oud-Reerst een spinnendoder gevangen die nog niet uit Nederland bekend was: de vuurspindoder *Eoferreola rhombica* (fig. 4). De vuurspindoder vangt, zoals de naam al zegt, vuurspinnen. De vondst haalde zelfs de krant (fig. 5).

Mijn theorie was dat de spinnendoder meegelift was met een uit Zuid-Europa teruggekeerde toerist. Maar als EIS-coördinator voor de spinnendoders mocht ik dit niet zomaar aannemen. Toen er weer een vuurspinnendoder gevangen werd, nu bij Uddel, besloten we op 17 juli 2004 met een paar wespenonderzoekers gericht te gaan zoeken naar vuurspindoders en vuurspinnen in hun natuurlijke omgeving (fig. 6). Net voordat een geweldig onweer losbarstte, ving ik op de eerste vindplaats, in de berm van de N310, op duizendblad een vrouwtje van de vuurspindoder.

Ik was geheel in beslag genomen door het vangen, mijn excursietas had ik ergens in het veld laten slingeren. Ik vermoed dat het vuurspinvrouwtje dat ik later op mijn zolder vond, tijdens mijn jacht op haar jager in mijn excursietas is gekropen. De spin had gedaan wat ik ten onrechte dacht dat de wesp deed, namelijk meeliften.

Figuur 4. Vuurspindoder.

Zeldzame spinnendoder duikt op

Op de Veluwe is onlangs een zeer zeldzame spinnendoder gevangen. De vangst werd gedaan door de Wageningse onderzoeker Ivo Raemakers. Het diertje is nog nooit eerder in Nederland waargenomen en heeft dan ook nog geen Nederlandse naam. De spinnendoder is verwant aan de bij en de wesp en leeft van spinnen. De

vondst is extra bijzonder omdat de nieuw ontdekte soort parasiteert op de voorjaarsvuurspin, die ook zeldzaam is en bovendien in haar bestaan wordt bedreigd. Raemakers doet promotieonderzoek aan de Landbouwwijk versiteit Wageningen naar de waarde die wegbermen hebben voor de fauna. Hij trof de spinnendoder aan in een vangpot in de buurt van Oud Reerst op de Veluwe. De spinnendoder (*Eoferreola rhombica*) komt doorgaans alleen voor ten zuiden van de Alpen. Ze is waargenomen in Oostenrijk, Italië en Zuid-Frankrijk en is ten noorden van de Alpen alleen in Oost-Duitsland gesignaleerd. Het is nog onduidelijk hoe ze de Veluwe heeft weten te bereiken. Verder onderzoek moet duidelijk maken of het hier gaat om een verdwaalde spinnendoder of dat er zich een complete populatie op de Veluwe heeft gevestigd. De *Eoferreola's rhombica* gaan niet zachtzinnig te werk met hun prooi. Ze overmeesteren vrouwelijke voorjaarsvuurspinnen in hun hol, verdoven hen en leggen er een eitje op. De spinnen blijven leven, maar worden langzaam opgegeten als de larve eenmaal uit het ei is gekropen. Het onderzoek wordt gefinancierd door Rijkswaterstaat.

Figuur 5. Knipsel uit de Alkmaarder Courant van 24 februari 1999.

Figuur 6. Biotoop lentevuurspin en jachtgebied van de vuurspinnendoder op de Veluwe.